

6. Заслужена А. А. Суб'єктивний образ професійного майбутнього студентів гуманітарного профілю. Сучасний стан та перспективи розвитку системи освіти України (до 100-річчя ДВНЗ «Донецький національний технічний університет»): матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції з міжнародною участю (м. Покровськ, 25 травня 2021 року). Покровськ: ДВНЗ «ДонНТУ», 2021. С. 13-17.

7. Зеер Э.Ф. (2005). Психология профессий: учебн. пособие [3-е изд., перераб. и доп.]. М.: Академический Проект, Фонд «Мир».

8. Коломинський Н.Л. Методологічні засади професійної підготовки практичного психолога. Практична психологія та соціальна робота. 2003. №4. С.8–13.

9. Шнейдер Л.Б., Вольнова Г.В., Зыкова М.Н. Психологическое консультирование. Учебное пособие для студентов высших учебных заведений. Серия "Серебряная сова". М.: Ижица, 2002. 224 с.

10. Арзуманян С.С. Психологические особенности формирования я-концепции студентов лингвистического вуза : дис. ... канд. псих. наук : 19.00.07 / ФГБОУ ВПО «Пятигорский государственный лингвистический университет». Пятигорск, 2013. 240 с.

11. Ковалгина Ю. Е. Модель формирования профессиональной Я-концепции будущих учителей в дистанционном обучении. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/model-formirovaniya-professionalnoy-ya-kontseptsii-buduschih-uchiteley-v-distsionnom-obuchenii>

PERSONAL ATTITUDES OF MEDICAL STUDENTS TO DISTANCE LEARNING

Pototska I.,

*Pirogov National Medical University, Vinnitsia (Ukraine)
PhD in Psychological Sciences, assistant professor of the Department of Medical Psychology and Psychiatry with the course of postgraduate education, Vinnitsia*

Rybinska V.,

*Pirogov National Medical University, Vinnitsia (Ukraine)
PhD in Medical Sciences, assistant of the Department of Medical Psychology and Psychiatry with the course of postgraduate education, Vinnitsia*

Matsko N.,

*Pirogov National Medical University, Vinnitsia (Ukraine)
Assistant of the Department of Medical Psychology and Psychiatry with the course of postgraduate education, Vinnitsia*

Savenko A.

*Pirogov National Medical University, Vinnitsia (Ukraine)
Student of the Department of Medical Psychology and Psychiatry with the course of postgraduate education, Vinnitsia*

ОСОБИСТІСНЕ СТАВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ МЕДИЧНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ДО ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Потоцька І.С.,

*Вінницький національний медичний університет ім. М.І. Пирогова, Вінниця (Україна)
К.психол.н., доцент кафедри медичної психології та психіатрії з курсом післядипломної освіти, Вінниця*

Рибінська В.А.,

*Вінницький національний медичний університет ім. М.І. Пирогова, Вінниця (Україна)
К.мед.н., асистент кафедри медичної психології та психіатрії з курсом післядипломної освіти, Вінниця*

Мацько Н.Г.,

*Вінницький національний медичний університет ім. М.І. Пирогова, Вінниця (Україна)
Асистент кафедри медичної психології та психіатрії з курсом післядипломної освіти, Вінниця*

Савенко А.А.

*Вінницький національний медичний університет ім. М.І. Пирогова, Вінниця (Україна)
Студентка кафедри медичної психології та психіатрії з курсом післядипломної освіти, Вінниця*

DOI: [10.24412/3453-9875-2021-65-2-51-57](https://doi.org/10.24412/3453-9875-2021-65-2-51-57)

Abstract

The article presents the results of a survey of medical students on their attitude to distance learning, which was introduced in universities in connection with the pandemic COVID-19. The analysis of application of distance learning in medical higher educational institution is carried out. The strengths and weaknesses of stationary (full-time) and distance learning are described.

Анотація

У статті представлені результати опитування студентів медичного вищого навчального закладу щодо їх ставлення до дистанційного навчання, яке було впроваджене у ВНЗ у зв'язку із пандемією COVID-19. Проведено аналіз застосування дистанційного навчання у медичному вищому навчальному закладі. Описуються сильні та слабкі сторони стаціонарного (очного) та дистанційного навчання.

Keywords: distance learning, inpatient training, formation of a professional medical worker, advantages and disadvantages of distance learning.

Ключові слова: дистанційне навчання, стаціонарне навчання, формування професійного медичного працівника, переваги та недоліки дистанційного навчання.

Пандемія COVID-19, що заволоділа світом у 2020 році, унеможливила ефективну діяльність усіх країн світу в усіх галузях – економічній, духовній, соціальній і, звичайно, освітній. З 12 березня 2020 року більшість ВНЗ України оперативного перейшли на дистанційну форму навчання. Хоча дистанційна форма навчання у нашій країні не є новою та впроваджується з 2002 року на програмній платформі MOODLE, більшість навчальних закладів не були готові до повного переходу на неї. У наказі МОН України від 25.04.13 р. № 466 «Про затвердження Положення про дистанційне навчання» зазначено, що «метою дистанційного навчання є надання освітніх послуг шляхом застосування у навчанні сучасних інформаційно-комунікаційних технологій за певними освітніми або освітньо-кваліфікаційними рівнями відповідно до державних стандартів освіти» [4].

Станом на сьогодні, опубліковано безліч наукових робі [1,3,6] та проведено наукових конференцій [5] щодо особливостей впровадження дистанційного навчання у вищих навчальних закладах, його наслідків, особливостей, переваг та недоліків. Успішність викладання дистанційно залежить від досвіду такого роду роботи, технічних можливостей викладачів та педагогічної обдарованості викладачів [2].

Одне можна стверджувати точно, що викладання у вищій школі вже ніколи не буде таким як

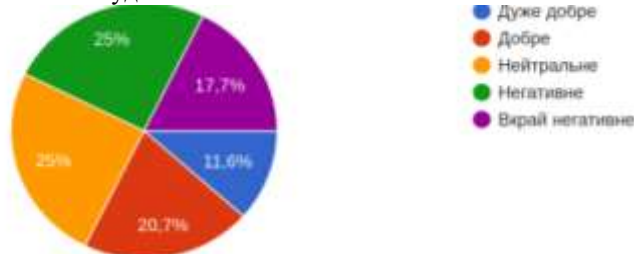

Рис.1. Відсоткове відображення ставлення студентів до дистанційного навчання у медичному ВНЗ

Як видно з результатів на даному слайді, чверть опитаних студентів мають нейтральне ставлення до дистанційного навчання, тобто вони не відчувають особливого дискомфорту. 25% має негативне ставлення до викладання дисциплін дистанційно. А 17.7% вкрай негативне ставлення. Було помічено, що студенти старших курсів навчання

до повного впровадження дистанційного навчання, воно зазнає значних коректив та нововведень, які, як позитивний досвід, були освоєні під час впровадження дистанційного навчання.

Метою даного дослідження було дослідити особистісне ставлення до дистанційного навчання студентів Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова (ВНМУ). Задля досягнення мети було поставлено наступні завдання: перше - виявити «сильні» та «слабкі» сторони стаціонарної та дистанційної форм навчання у вищому навчальному закладі (ВНЗ), та друге - дізнатися про особливості роботи професорсько-викладацького складу при дистанційному та очному навчанні студентів.

У дослідженні прийняло участь 328 студентів усіх курсів та усіх спеціальностей Найбільше опитаних навчалися на медичному факультеті №1 за спеціальністю «Медицина». Задля проведення дослідження було створено авторську анкету у Google формі, яка була розміщена на сторінці кафедри медичної психології та психіатрії у Facebook. Опитування було анонімним, що дало змогу студентам давати правдиві відповіді.

На рисунку 1 представлені результати опитування студентів, щодо їх ставлення до дистанційного навчання в університеті.

більш негативно ставляться до впровадження дистанційного навчання через відсутність можливості отримання практичних навичок у клініці.

Далі ми досліджували позитивні сторони впровадження дистанційного навчання у медичному ВНЗ. Результати представлені у таблиці 1.

Таблиця 1.

**Позитивні фактори дистанційного навчання
за результатами суб'єктивного оцінювання студентів ВНМУ**

Фактор	К-ть студентів	К-ть у відсотках
Відсутність переїздів між корпусами	70	21,4
Вільний час	67	20,5
Нічого позитивного	55	16,8
Перебування дома	44	13,4
Збереження здоров'я	37	11,3
Економія грошей	26	7,8
Зміни в організації навчання	25	7,6
Все влаштовує	4	1,2

16,8% студентів відзначили, що немає нічого позитивного у дистанційному навчанні і лише 1,2% відповіли, що їх влаштовує все.

Найбільш позитивним, на думку студентів, у дистанційному навчанні є відсутність переїздів з одного корпусу в інший. Наступним переважаючим фактором є наявність вільного часу, що дає змогу працювати паралельно із навчанням.

Можливість якісно та регулярно харчуватися, можливість займатися вихованням власних дітей, в тому числі здійснювати грудне вигодовування, проводити більше часу з рідними — усі ці відповіді студентів ми віднесли до такого фактору як “перебування дома”, адже 13,4% студентів відзначили це як позитивний фактор.

Збереження власного життя та здоров'я, протидія поширенню COVID-19, відзначили, як позитивне 11,3% студентів. Адже саме студенти медици розуміють та цінують кількість зусиль, які здійснює медичний персонал задля подолання пандемії та збереження людського життя.

Незначна кількість студентів (7,8%) відзначили, що при такому навчанні вони економлять кошти на переїзди, оренду житла та одяг.

При дослідженні негативних сторін в дистанційному навчанні, що представлені у таблиці 2, ми виявили, що більше третини студентів вказали на відсутність можливості набувати професійні медичні навички та формувати професійні вміння як основний недолік дистанційного навчання.

Таблиця 2.

**Негативні фактори дистанційного навчання
за результатами суб'єктивного оцінювання студентів ВНМУ**

Фактор	Кількість студентів	Кількість у %
Відсутність медичної практики	112	34,2
Низька якість навчання	66	20,1
Технічні причини	53	16,1
Відсутність соціальних контактів	44	13,4
Нічого позитивного	26	7,9
Абсолютно все	21	6,4
Низька обізнаність викладачів	6	1,9

20% відзначили значне погіршення якості навчання студентів. Вони відзначають, що викладачі почали гірше пояснювати матеріал, з'явилася необхідність самостійно засвоювати велику кількість матеріалу. Також до даного фактору ми віднесли недоотримання графіку проведення пар викладачами, що, як відмічають студенти, вплинуло на зниження у них мотивації до навчання.

Такі фактори як “Технічні причини” та “Низька обізнаність викладачів” було дуже важко відізнати між собою, адже ці фактори. До низької обізнаності викладачів ми віднесли не використання викладачами запропонованих університетом платформ (microsoft teams та google meet) або не підготовленість викладачів проводити пари дистан-

ційно. Під технічними причинами ми розуміємо перебої з інтернетом та відсутність технічних засобів у студентів.

Людина є соціальною істотою, що потребує живого спілкування та соціальної взаємодії, це підтверджують отримані нами результати, адже 13,4% студентів назвали “відсутність соціальних контактів” найнегативнішою стороною дистанційного навчання.

Категоричними у своїх відповідях були 6,4 % опитаних, що заявили про власне абсолютне негативне ставлення до дистанційного навчання та 7,9%, що нічого негативного в цьому не бачать.

Наступним етапом ми опитали студентів щодо позитивних та негативних сторін стаціонарного навчання, результати предствлено у таблицях 3 та 4.

Таблиця 3.

Позитивні фактори стаціонарного (очного) навчання за результатами суб'єктивного оцінювання студентів ВНМУ

Фактор	Кількість студентів	К-ть у %
Живе спілкування	134	40,8
Наявність медичної практики	113	34,5
Якість навчання	48	14,6
Все позитивне	21	6,4
Нічого позитивного	12	3,7

На першому місці по значимості було виділено такий фактор як живе людське спілкування. Другим у рейтингу є наявність медичної практики як “сильної” сторони, адже це сприяє формуванню клінічного мислення, професійних навичок та умінь.

Під якістю навчання студенти розуміли наявність чіткого розкладу, краще сприйняття навчального матеріалу, контроль, що сприяє більшій дисциплінованості та якіснішому засвоєнню знань.

Таблиця 4.

Негативні фактори стаціонарного (очного) навчання за результатами суб'єктивного оцінювання студентів ВНМУ

Фактор	Кількість студентів	Кількість у %
Нічого поганого	109	33,2
Переїзди між корпусами	73	22,3
Організація навчання	68	20,7
Ризик захворіти	27	8,2
Недостатньо відпочинку	23	7,2
Наявність лекцій	14	4,2
Ставлення викладачів	14	4,2

Третина опитаних студентів вказали що не бачать нічого негативного у стаціонарному навчанні. До речі, жоден студент не обрав повне незадоволення очним навчанням. Деякі з них вказували, що саме у порівнянні з негативними сторонами дистанційного навчання негативні сторони очного нівелюються і стають непомітними.

Пересування між корпусами у будь яку пору року, у переповненому транспорті з пересадками відмічено студентами на 2 місці.

20,7% студентів вказують на такий недолік як організація навчального процесу: невдало складений графік, пізно за часом завершення навчання; велике навантаження матеріалом, який є неактуальним або застарілим для вивчення; більша тривалість пар у порівнянні з дистанційним навчанням; значно складне відпрацювання пропущених пар та інше.

Недоліком очного навчання в умовах пандемії є ризик захворіти та поширювати інфекцію, про що і заявили 8,2% опитаних.

Частка студентів наголошують, що при стаціонарному навчанні у них категорично не вистачає

часу на якісний сон, повноцінне харчування, відпочинку та фізичне і психічне відновлення, що призводить до виснаження.

4,2% визначають як недолік наявність лекцій, вони наголошують на можливості самостійного оволодіння матеріалом.

Така ж кількість студентів вважає, що негативне ставлення до студента, неповага то нього як до особистості, зверхнє ставлення, що призводять до стресів, конфліктності та психічного виснаження також є негативною стороною живого спілкування студента з викладачем.

На початку впровадження дистанційного навчання у вищій школі, поширювалась думка, що навантаження на студентів значно збільшиться, і їм доведеться велику кількість часу витратити на самопідготовку. Тому нами було сформовано питання “з власного досвіду, за впровадження якої форми навчання ваше навантаження (підготовка до практичних занять) було більшим?”. Результати представлені на рисунку 2.

Рис.2. Результати самооцінювання студентами власної навантаженості при підготовці до практичних занять у %

Як видно з результатів, зусиль на підготовку студентами стало витрачатися значно менше, про що стверджують майже 75% опитаних.

Наступним етапом ми просили студентів оцінити якість засвоєння ними знань при очному та

при дистанційному навчанні за десятибальною шкалою, де 1 — дуже низька якість а 10 — дуже висока. Результати представлено на рисунку 3.

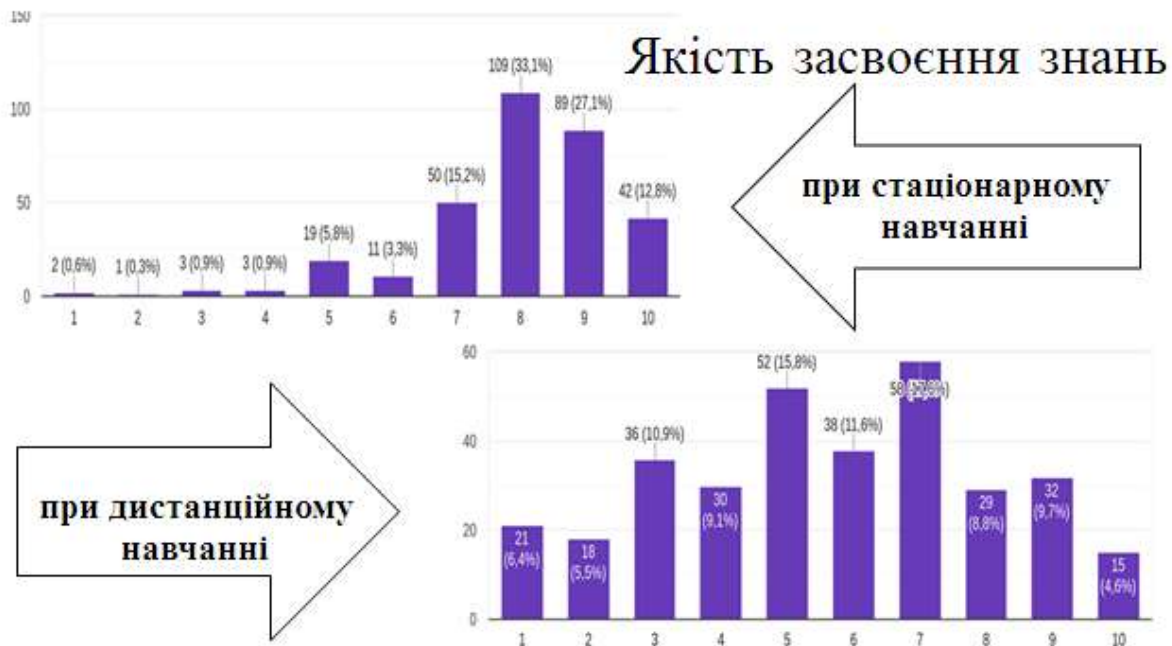

Рис.3. Результати самооцінювання студентами якості засвоєння знань при дистанційному та при стаціонарному навчанні по 10-ти бальній шкалі

Представлені результати яскраво демонструють, що самі студенти розуміють і наголошують на тому, що засвоєння знань у них відбувається значно краще при очному навчанні.

На рисунку 4 представлено порівняння результатів суб'єктивного оцінювання студентами якості

роботи професорсько-викладацького складу в умовах дистанційного та стаціонарного навчання за десятибальною шкалою, де 1 — дуже погана, а 10 — максимально хороша.

Рис.4. Результати оцінювання студентами якості роботи професорсько-викладацького складу при стаціонарному та дистанційному навчанні

При вивченні основних недоліків в роботі викладачів при дистанційному навчанні, представлених у таблиці 5, було виявлено, що майже третина студентів не відмічають ніяких недоліків в роботі.

24% опитаних відзначили технічну некомпетентність, пояснюючи це невмінням викладачів користуватися навчальною платформою і комп'ютером взагалі.

Таблиця 5.

Результати суб'єктивного оцінювання основних недоліків в роботі професорсько-викладацького складу під час дистанційного навчання студентами ВНМУ

Фактор	Кількість у %
Немає недоліків	30,2
Технічна некомпетентність	23,9
Час проведення пар	17,5
Неякісно поданий матеріал	14,9
Ставлення викладачів	4,9
Відсутність пар	4,5
Необ'єктивне оцінювання	4,1

“Незручний та нечіткий час проведення пар” важко віднести лише до недоліків в роботі викладачів, адже керівництво університету дало розпорядження проводити пари у різний та зручний для студентів та викладачів час, адже навчальна платформа не змогла забезпечити одночасне дистанційне навчання усіх студентів університету. Зі сторони викладачів цей недолік проявлявся в таких формах як: проведення пар в дуже пізній час та створенні психологічної напруги при постійному очікуванні та неможливості організувати свій вільний час.

14,9% студентів зазначили, пониження якості проведення занять. Деякі викладачі не пояснювали матеріал, швидко опитували, намагались як умога швидше завершити пару або вичитати навчальний предмет, давали виключно письмові завдання без обговорення.

4,9% відзначили погане ставлення викладачів як небажання розуміти причини відсутності студентів на парі через проблеми з підключенням до навчальної платформи. Зверхнє ставлення до студента.

4,5% опитаних стверджують, що недоліком дистанційного навчання є не проведення пар викладачами взагалі, з різних причин.

Зросла необ'єктивність оцінювання, адже викладачі почали ставити більш позитивні оцінки, на що скаржаться студенти з високим рівнем успішності. Інші наголошують на ускладненні процесу довести рівень власних знань та умінь

Основні недоліки в роботі професорсько-викладацького складу при очному навчанні представлені в таблиці 6.

Таблиця 6.

Результати суб'єктивного оцінювання основних недоліків в роботі професорсько-викладацького складу під час стаціонарного (очного) навчання студентами ВНМУ

Фактор	Кількість у %
Немає недоліків	57,2
Неякісно поданий матеріал	15,1
Ставлення викладачів	9,9
Відсутність пар	8,2
Недостатньо практики	6,1
Необ'єктивне оцінювання	3,5

Про відсутність недоліків заявило 57,2% опитаних студентів. Такий високий відсоток негативних відповідей ми пов'язуємо з тим, що студенти так стверджують по причині власного негативного ставлення до дистанційного навчання в умовах порівняння двох форм навчання.

Під неякісно поданим матеріалом 15% студентів мають на увазі некомпетентність викладачів, небажання пояснювати матеріал та навчати студентів.

Негативне ставлення викладачів до студентів як недолік заявляють 9,9% опитаних. Це проявляється у виокремленні окремих студентів, підвищеній вимогливості викладачів не лише до знань а і до особистісних якостей студентів.

Під “відсутністю пар” 8,2 % студентів розуміли від неможливості викладача працювати зі студентами на клінічних кафедрах у зв'язку із великою завантаженістю до сидіння “у підвалі в очікуванні упродовж 90 хвилин”.

Частка студентів заявляють про недоліки в проведенні практичних занять з ними у вигляді доступу до ліжка хворого. Незначна кількість студентів наголошують на необ'єктивне оцінювання знань викладачами.

Останнє запитання до студентів звучало наступним чином - “Яка з форм навчання, на вашу думку, є більш результативна, або така, яка сприяє формуванню висококваліфікованого спеціаліста?”. Результати представлені на рисунку 5.

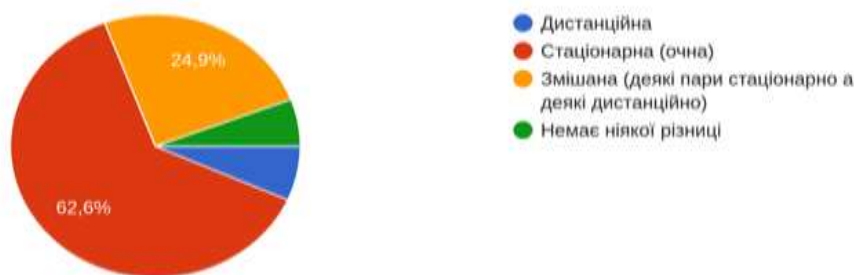

Рис.5. Результати опитування студентів на запитання «Яка з форм навчання, на вашу думку, є більш результативна, або така, яка сприяє формуванню висококваліфікованого спеціаліста?» у %

Результати засвідчують, що 62,6 % опитуваних вважають, що найбільш результативним навчанням є стаціонарне – очне навчання.

Висновки. Абсолютна більшість студентів наголошують на ефективності стаціонарного навчання в медичному вищому навчальному закладі, розуміють значимість формування у майбутнього лікаря практичних навичок, що здобуваються “у ліжка” хворого; цінять значимість живого спілкування викладача зі студентом та потребують викладання досвідченими, висококваліфікованими спеціалістами, які будуть вести професійні дискусії зі студентами та відіграють важливу роль у формуванні сучасного медичного працівника.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Brammer S., Clark T. COVID-19 and Management Education: Reflections on Challenges, Opportunities, and Potential Futures // *British Journal of Management*. – 2020. – Vol. 31. – P. 453-456.
2. Потоцька І.С. Зміст та структура педагогічної обдарованості майбутнього вчителя / І.С.Потоцька // *Проблеми загальної та педагогічної*

психології [Зб. наук. пр. Інституту психології імені Г.С.Костюка НАПНУ]. – Т. XIV. – ч. 1. – К., 2012. – С. 275-282.

3. Потоцька І.С., Рисинець Т.П., Лойко Л.С., Лойко Є.С. Вплив карантинних заходів на емоційне благополуччя студентської молоді. *Sciences of Europe*. VOL 3, No 70 (2021). – P. 63-68.

4. Про затвердження Положення про дистанційне навчання : наказ МОН України від 25.04.13 р. No 466. – Ре-жим доступу : https://osvita.ua/legislation/Dist_osv/2999/.

5. Тези доповідей навчально-методичної конференції «Актуальні проблеми якісної підготовки медичних фахівців в умовах глобального конкурентного середовища», 12 лютого 2020 р. Вінницький національний медичний університет ім. М.І. Пирогова, 2020. – 265с.

6. Теренда Н.О., Теренда О.А., Горішний М.І., Панчишин Н.Я. особливості дистанційного навчання студентів в умовах пандемії covid-19 (за результатами анкетування). *Медична освіта*, (4), 2020. – С. 57–60.

FEATURES OF THE EMOTIONAL SPHERE IN CODEPENDENT WOMEN

Shapovalov V.,

Undergraduate, Department of Developmental Psychology and Education, Pushkin Leningrad State University, Saint Petersburg

Golenishcheva E.

PhD in Psychology, Associate Professor, Department of Developmental Psychology and Education, Pushkin Leningrad State University, Saint Petersburg

ОСОБЕННОСТИ ЭМОЦИОНАЛЬНОЙ СФЕРЫ У СОЗАВИСИМЫХ ЖЕНЩИН

Шаповалов В.В.,

Магистрант, кафедра психологии развития и образования, Ленинградский Государственный Университет им. А.С. Пушкина, Санкт-Петербург

Голенищева Е.Л.

Кандидат психологических наук, доцент, кафедра психологии развития и образования, Ленинградский Государственный Университет им. А.С. Пушкина, Санкт-Петербург

DOI: [10.24412/3453-9875-2021-65-2-57-59](https://doi.org/10.24412/3453-9875-2021-65-2-57-59)

Abstract

In order to study the codependent women`s characteristics of emotional sphere within the context of the need to ensure self-help skills and overcoming the grave impediments of women codependency realized survey among adult population of Saint Petersburg and Leningrad region (women between the age 18-50).